

Núm. 78 (Primavera 2025)
ISSN 2386-4753

Ressenya: Annabel Gràcia Damas (2023)

Aquesta llengua que estimo. La vinculació emocional dels nord-occidentals amb la seua varietat lingüística

Helena Borrell Carreras

Helena Borrell Carreras

Universitat Autònoma de Barcelona, Estat espanyol
helena.borrell@uab.cat

Citació

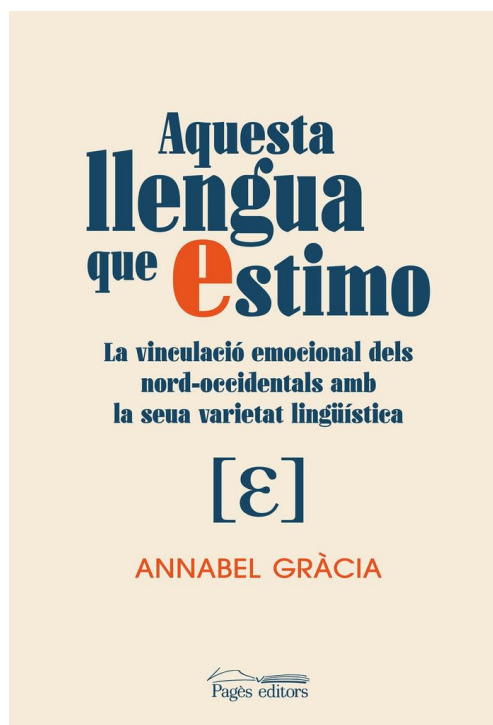
Borrell Carreras, Helena (2025). Ressenya del llibre: Annabel Gràcia Damas (2023). Aquesta llengua que estimo. La vinculació emocional dels nord-occidentals amb la seua varietat lingüística, 180 p., *Caplletra*, 78, pp. 289-291.
<https://doi.org/10.7203/caplletra.78.30271>

Fitxa bibliogràfica

Annabel Gràcia Damas, Aquesta llengua que estimo. La vinculació emocional dels nord-occidentals amb la seua varietat lingüística, Lleida, Pagès Editors, 2023, 180 p., ISBN 978-84-1303-486-7.

Data de recepció: 06/11/2024

Data de publicació: 04/04/2025

Fruit de la beca VII Joan Veny (2019), la recerca duta a terme per Annabel Gràcia Damas (Lleida, 1980) ha permès explorar la vinculació emocional dels parlants de català nord-occidental amb la seva llengua. L'obra que ressenyem se situa dins del marc de la sociolingüística i la lingüística perceptiva, i es presenta com el primer assaig que parla de la relació dels parlants de Ponent amb la seva llengua. La tesi central del llibre és que els parlants d'aquesta variant, històricament desatesa, no gaudeixen de benestar lingüístic, ja que no hi ha un encaix de la varietat «adquirida» i «transmesa» amb la llengua «institucionalitzada» i «feta pública» (p. 26). Per això Gràcia reivindica l'aportació del nord-occidental a l'estàndard i «unes polítiques

Aquest treball és subjecte a una llicència de [Reconeixement 4.0 Internacional de Creative Commons \(CC by 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

© 2025 Helena Borrell Carreras

lingüístiques més justes» (p. 167) que permetin als parlants de la perifèria sentir la llengua com a pròpia.

Si bé és el primer llibre que parla de la vinculació emocional dels parlants del nord-occidental amb la llengua, l'estudi s'emmarca en una línia de recerca impulsada per Josep Maria Nadal i Francesc Feliu, de la Universitat de Girona. Partint de la idea que les llengües són un constructe que permet interpretar una realitat específica, Nadal i Feliu han investigat la relació entre estàndard i les altres varietats, i analitzen els pensaments i les emocions dels parlants, sobretot els de territoris perifèrics i de frontera, en relació amb la llengua que parlen.

Tot i que l'obra que ressenyem es basa en els resultats d'un estudi realitzat entre les universitats de Girona i Lleida, el llibre té certa vocació divulgativa, ja que l'autora s'adreça a tots els catalanoparlants amb la voluntat de despertar consciències, i als responsables de política lingüística perquè tinguin en compte la realitat dels parlants del nord-occidental. El llibre, doncs, té les característiques d'un assaig acadèmic, però està a l'abast de tothom qui tingui interès per la llengua. L'assaig té una estructura clàssica: conté una introducció, un estat de la qüestió força exhaustiu, una anàlisi dels resultats de la investigació i unes conclusions, seguides per les referències bibliogràfiques. El lingüista Ramon Sistac ha escrit el pròleg, en què destaca el valor de les dades recollides per l'autora a peu de carrer i el rigor metodològic de l'estudi.

A l'estat de la qüestió («D'on partim», pp. 21-64), Gràcia fa un repàs històric de l'especificitat de l'àrea estudiada, que inclou territoris perifèrics (Lleida i Menàrguens) i territoris de frontera administrativa de la Franja (Albelda i Fraga, a l'Aragó, i Alfarràs i Seròs, a Catalunya). Per tant, l'estudi abasta sis municipis sota dues administracions i amb formes de vida diferents, sobretot per les seves dimensions i l'economia (municipis rurals i urbans). En una desena de capítols breus, s'hi explica el malestar dels nord-occidentals d'aquesta àrea geogràfica, en particular dels parlants del lleidatà, fet que ha comportat que mostrin unes actituds que «palesen un determinat sentiment d'inferioritat lingüística com a fruit de l'oposició existent amb la varietat social prestigiada, el català central, principalment barceloní» (p. 37). L'autora explica que el lleidatà ha estat poc valorat i estimat, i ha tingut una presència minsa als mitjans, a més d'haver-hi estat mal representat (un dels exemples que dona és *Lo Cartanyà*, i ressalta la manca de produccions serioses en nord-occidental). Aquesta infrarepresentació també es veu a l'escola, ja que no es troben materials en aquesta variant. Malgrat el complex d'inferioritat que descriu Gràcia, també apunta algunes qüestions que denoten optimisme, com és l'orgull del jovent lleidatà, tant pel que fa a la llengua que parlen com la identitat.

L'estudi consisteix en una anàlisi reflexiva a partir de les impressions dels parlants sobre com viuen la llengua a la perifèria fronterera i no fronterera («Una anàlisi de les reflexions dels parlants», pp. 65-144). Gràcia ha entrevistat deu persones dels municipis fronterers i vuit dels municipis no fronterers, i els ha preguntat sobre l'ús de la llengua, les representacions que en fan, com la denominen, quines emocions els desvetlla, etc. La metodologia hi és descrita breument, però es remet a un codi QR al final del llibre per a qui vulgui consultar-la amb detall en el document resultant del projecte d'investigació premiat amb la VII beca Joan Veny.

L'anàlisi de les reflexions dels parlants es presenta de manera separada, és a dir, segons si són de municipis fronterers o no (a les conclusions s'estableix una comparació entre els resultats obtinguts per identificar-ne les diferències). Aquesta part està organitzada segons els temes que tracta amb els informants, que són els mateixos per als parlants de frontera i no frontera. Les impressions de les entrevistes poden semblar, a vegades, anecdòtiques, però il·lustren la qüestió que l'autora desenvolupa a partir de les preguntes que els planteja. Per exemple, una de les qüestions que s'hi descobreix és que hi ha més militància en el manteniment del català a les converses a la Franja, un fet que els participants viuen amb cert malestar diari, i s'exemplifica amb declaracions d'informants en primera persona i també amb descripcions de les situacions que viuen (p. 70). L'anàlisi reflexiva, així doncs, aporta dades que asseveren el malestar lingüístic dels parlants del nord-occidental des de diferents punts de vista. Com que es tracta d'experiències humanes que sovint desprenen emocions (plors, rialles, etc.), és possible que els lectors, sobretot els nord-occidentals, s'hi sentin identificats i, per tant, connectin plenament amb la tesi de l'obra.

A les conclusions (pp. 145-168), que s'obtenen a partir de les reflexions dels parlants, trobem la corroboració que «és possible estimar una llengua», ja que «va molt més enllà de ser un mitjà de comunicació» (p. 145). L'autora observa diferències entre els informants a partir de diferents aspectes. En primer lloc, afirma que ha trobat més incomoditat en parlar de llengua als territoris limítrofs (diu que fins i tot li ha costat trobar informants per aquest motiu). En segon lloc, Gràcia ha detectat que els parlants de la Franja es preocupen per la llengua, mentre que als municipis no fronterers ho fan pel dialecte. Finalment, l'autora també ha identificat diferències entre els participants de municipis grans i petits, sobretot pel que fa a la denominació de la variant que parlen.

A la part final de les conclusions l'autora fa un seguit de propostes per aconseguir el seu objectiu, que és millorar el benestar lingüístic dels parlants del nord-occidental. Així, fa una crida perquè s'incloguin més aportacions d'aquesta variant a l'estàndard, tot apel·lant a una vella reivindicació que no ha acabat de ser mai atesa; segons l'autora, per aconseguir el benestar lingüístic desitjat calen més polítiques que desestigmatitzin i prestigiïn aquesta variant i «visibilitzar i promoure una part del corpus d'aquest sistema comunicatiu de tots» (p. 167).

En definitiva, es tracta d'un document valuós per comprendre el malestar que viuen els nord-occidentals per partida doble: pel fet de parlar una llengua minoritzada com és el català i per ser parlants d'un dialecte de la perifèria. En un moment en què la diversitat intralingüística, tal com es demostra en aquest estudi, és acceptada de manera general, aquest llibre posa sobre la taula la necessitat de tenir més en compte aquest dialecte i els altres en la planificació lingüística, per assolir un equilibri entre la funció comunicativa de la llengua i la identitat dels seus parlants.